

Soyut-Somut ve testkolizm

İskender
Öksüz

Soyut - Somut ve Testkolizm

İskender Öksüz

Okuyucularımın, "Hep hep tenkit, hep tenkit; yok öyle bedavacılık, biraz da çözüm yolu gösterin!" talimatından yola çıktık. Sonunda dertlerimizi üç temel sebebe indirdik. "Sebebe", doğru kelime değil. Hadi üç temel göstergeye diyelim. Refah, güven ve zekâ. Aslında "güven" toplum sermayesini ölçüyordu. İnsanların becerilerini birleştirip birlikte çalışma, yaratma yeteneklerini. Bu üçünün arasında da gayet kuvvetli "ilgileşim ~ korrelasyon" vardı. Ne demek bu? Bunlar birlikte yükselip birlikte düşüyor. Güven olmayan ülkede refah topallıyor. Kalkınmış ülkelerin IQ ortalaması geri kalmışların üstünde.

Ve psikologlar, IQ'nun, soyutu kavrama becerisine sıkı sıkıya bağlı olduğunu gösteriyor. Bunlar birilerinin aklına gelip lafa döktükleri, hoş kelimelerle süsledikleri hükümler değil. Zamana yayılan, çok sayıda ölçüme, karşılaştırmaya dayanan sonuçlar. İsteyen alır, isteyen bırakır. Kaynakları, okuyucularımı sıkma riskini göze alarak geçen pazar vermişim.

Soyut ve roman

Yazımı okuyan genç fakat derinlikli bir dostum, "Hocam, soyut düşünme nasıl geliştirilir? Birkaç misal verseydin. Mesela, 'bol roman okuyun' diye yazsaydın." dedi. Peki öyle yazayım. Bol roman okuyun. Çünkü film, video, hayal gücüne ve soyuta yer bırakmıyor. İşte iyi karakter, işte kötüsü; işte güzel kız, yakışıklı delikanlı ve onları kıskanıp kuyusunu kazanlar. Mal meydanda. Size bol bol patlamış mısır yemek kalıyor. Hâlbuki romanda bunları siz hayal gücünüzde tekrar yaratırsınız. Önce romancı yaratmıştır, sonra siz yaratırsınız. İki defa yaratılmak galiba ancak roman kahramanlarına nasip olur. Hatta binlerce, yüz binlerce defa ve tekrar tekrar.

Okuyun. Roman okuyun. Türkiye'de roman zirvelerde. Pek güçlü yazarlarımız, nefis romanlarımız var. Çok uzağa gitmeye gerek yok. Bakın Emine Işınsoy Roman Ödülü'ne yüzlerce roman geliyor ve yayımlanıyor.

Eğitim çaydanlığı

Keşke hayat bu kadar kolay olsaydı. Soyutu kavramak bir ömür boyu edinilen bir beceri. Zekâ ile soyutun ilişkisini bulan Alexander Luria, soyutu kavrayan topluma "bilim gözlüğünü takmış" diyor. Bu eğitimin, ta baştaki aile içindeki eğitimin, sonra ilk eğitimin, sonra orta ve daha sonraki, daha daha sonraki eğitimlerin ve bütün bir hayat tecrübesinin işi.

Sözü burada bırakırsam "Hile yaptın, yine çözümsüz bıraktın." diyebilirsiniz. Haklı da olursunuz. Eğitim dediğimiz çocuklara, gençlere, insanlara bilgi doldurup sonra onların bilgilerini çoktan seçmeli test kâğıtlarına boşaltmak değildir. Beğendiğim bir eğitimci, James M. Lang, bilgi doldurup boşaltmayı hoş bir benzetmeyle anlatıyor. (On Course, Harvard University Press 2010): "Bu anlayışa göre hoca, konusu neyse onunla dolu bir çaydanlığı elinde tutar. Öğrenciler çay fincanlarıdır. Hocanın görevi onları teker teker doldurmaktır." Sonra o içerik çoktan seçmeli testlerle boşaltılacak ve en çok doğru işaretleyenler başarılı olacaktır.

Problemi boşver bize çözüm lazım

Daha lisede, bazı arkadaşlarımda sorunun, problemin ne olduğunu bilmeden şakır şakır çözdüklerini gözlemlemiştim. Bizde çözüm çok ama problem pek yok. Gençlerimizin de yaşlılarımızın da

özmlerden önce soruları, problemleri kavramalarını sağlamalıyız. Buna mecburuz. Başa are yok. "Ne?" den hatta "Nasıl?"dan çok "Niçin?"i bilmelerini sağlamalıyız. Problem çözmek muhakkak değerlidir. Ama çözülecek problemleri belirlemek, bulup çıkarmak, daha da değerlidir.

Bilmek değil anlamak! oktan semeliden doğru cevabı bulmak değil, doğru soruyu sormak!

Bloom'un piramidini hatırlayın: Hatırla - anla - uygula - analiz et - değerlendir - yarat. İlk üçüne alt seviye biliş deniyordu. Bizim "testkolik" eğitim sistemimizde, bırakın alt seviyeyi, "hatırla"nın üstüne bir türlü çıkamıyoruz. Çünkü diğer basamakları çoktan seçmeli hâle getirmek kolay değil.

Değerler eğitimi

Asıl korkutucu gidiş, o ezber aşamasında sistemden mezun olanların sonra dönüp anne-baba olarak, öğretmen olarak, yönetici olarak eğitici ve yönetici konumuna geçmesidir. O zaman çember kapanır. Artık ıkış yoktur. Çünkü yapılagelenden farklı bir şey yapmanın bilgisi, kültürü unutulmuştur. Artık kimse bunu bilmemekte, hatırlamamaktadır.

Eğitimde muhakkak ki değerler eğitiminin önceliği vardır. Millî Eğitim'in anlamı ve öncelikle vazifesi budur. Fakat - maalesef - değerler de onların eğitimi de soyuttur. Yani ezberletmeye, doldurup boşaltmaya göre daha zordur. Değer eğitimi veriyoruz diye bir dizi somut yasak ve bir o kadar da somut mecburiyet sıralanıyor. Hani Orwell'in 1984'ündeki şaheser ilke gibi: "Yasak olmayan her şey zorunludur!"

Ben de testkolizmin temel ilkesini yazayım: oktan seçmeli hâle getirilemeyen hiçbir kazanım, bizim eğitimimizde yer bulamaz.

Ne dersiniz? Soyut - somut yazılarına devam edeyim mi?